

Nr. 1046

Maandthema: 'Doodzonde'

Zondag 22 november 2009

Thema: 'Jaloezie draait om eigenliefde'

Schriftlezing: Genesis 4: 1-12

Lieve gemeente,

We kijken deze maand naar een aantal hoofdzonden, die ons mensen kwellen en wat God er, door zijn Geest, voor vervanger wil geven.

Vorige week was dat hoogmoed, vandaag jaloezie.

Er is wel gezegd dat jaloezie de enige zonde is, waarin we geen plezier vinden. Zelfs de meest gelovige christen zal toegeven, dat wellust soms niet onplezierig is en dat woede oplucht; onmatigheid smaakt - zeker de eerste tijd - zoet en hoogmoed geeft ons een goed gevoel over onszelf. Jaloezie is een eindeloze zelfkwelling.

Het heeft te maken met ontevredenheid over ons eigen lot, waarbij we tegelijkertijd kijken naar dat van een ander en wensen dat ik dat had.

Het is opmerkelijk dat de zonde van jaloezie breed wordt erkend, zowel door christenen als door niet-christenen. Het belemmert ons te genieten van Gods schepping, van God Zelf en van elkaar. Het is gewoon slecht voor een mens, schadelijk voor ons karakter en het leidt nergens toe; het is eenvoudig tijdverspilling.

Daarbij stáát het gewoon niet. Jaloezie geeft ons het gevoel kleiner te zijn dan alle andere mensen. 'Zij zijn groot en ik is klein, en dat is niet eerlijk'.

Je zou verwachten dat we ons hier op alle mogelijke manieren van distantiëren, maar dat is niet zo.

Jaloezie wordt wel als de sleutel achter elke reclame gezien. Wie koopt er nooit iets met in je achterhoofd dat je niet onder wilt doen voor een vriend, broer of collega? Eén van de belangrijkste redenen om een ultrascherp, een meter breed, zwart, plat beeldscherm te kopen is, dat je vrienden hier zeker jaloers op zullen zijn.

Een schrijver, Mark Twain, zei: 'Een mens zal veel dingen doen om zichzelf geliefd te maken; hij zal alles doen om mensen jaloers op zich te maken'.

We zitten dus gevangen in een cultuur, die een hekel heeft aan jaloezie, maar deze ook enorm aanwakkert.

Hoe leren we meer tevreden te zijn?

Om te genieten van genoeg?

Het is in deze belangrijk te zien dat er aan jaloezie een geloofskant of ongeloofskant zit.

We kijken naar Genesis 4, het verhaal van Kaïn en Abel; twee broers, zonen van de eerste mensen Adam en Eva. Het verhaal wordt heel elementair verteld.

Vs. 1: De mens nu had gemeenschap met Eva, zijn vrouw. De NBV vertaalt 'adam' mens dubbel; het staat hier één keer en dat mét lidwoord. Het is een voortzetting van het verhaal over DE MENS uit de vorige hoofdstukken.

Daarbij is het gemeenschap hebben geen gevolg van de zondeval, zoals wel wordt beweerd. De geslachtsgemeenschap tussen man en vrouw is goed en ligt besloten in het 'weest vruchtbaar en wordt talrijk' van hoofdstuk 1.

Eva wordt zwanger en baart Kaïn; daarna baart ze Abel, zijn broer. Abel wordt herder van kleinvee, Kaïn bewerker van de akker.

Na verloop van tijd brengen ze beide een offer aan God. Ze gaan de Here God aanbidden. Kaïn brengt van de vrucht van de akker en Abel brengt van de eerstgeborenen van zijn kudde. En de HEER merkte Abel en zijn offer op, maar voor Kaïn en zijn offer had Hij geen oog. Dit roept meteen de vraag op: Waarom?

Er is wel gesuggereerd dat God een offer met bloed verlangde en dat landbouwproducten niet goed waren. Maar wie leest in Leviticus, vindt hier uitgebreide voorschriften, waaruit blijkt dat landbouwproducten voluit geofferd mogen worden.

Een vooral Joodse verklaring is, dat Kaïn zich niet hield aan het goede ritueel. Maar deze gaat voorbij aan het feit, dat God de offervoorschriften nog niet gegeven had.

Een derde verklaring luidt, dat Abel God het beste aanbood, terwijl Kaïn de restjes aan God wilde offeren. Maar hier biedt de tekst of andere bijbelplaats geen grond voor.

Het is waarschijnlijker dat ons opzettelijk de reden, van Gods niet aanvaarden van Kaïns offer, onthouden wordt. Dat maakt het verhaal nog directer en brengt ons ook bij de zonde van jaloezie.

Vaak is er, wanneer we kijken naar iemand anders die het beter getroffen lijkt te hebben dan wij, geen duidelijke reden waarop we kunnen wijzen. Het is niet zo, dat zij het verdiend hebben en wij niet. De andere persoon kan zelfs echt een oplichter zijn, wat het gevoel van onrecht vergroot.

Voor ons gevoel pakt het gewoon niet eerlijk uit. En dat is een universele verklaring. Kaïn is de oudste in het gezin en verwachtte stellig een voorkeursbehandeling. Hij kijkt naar zijn broer en de wrevel stijgt.

Waarom wordt hij begunstigd en ik niet?

Waarom heb ik zo hard gewerkt?

Waarom houd ik me aan de regels?

Waarom verdien ik minder?

Waarom heb ik meer sores?

Waarom lijkt mijn huwelijk minder gelukkig?

Waarom blijft mijn kind zitten?

Waarom heb ik altijd als eerste de griep?

Er staat overigens niet, dat Kaïn niet in God geloofde; dat hij verloren ging.

Het verhaal speelt zich af op het niveau van het leven van alledag.

Hoe ga je met elkaar om?

Wat denk je als je de ander bezig ziet en dan met name in de kerk, als je God aanbidt.

Wat houdt ons bezig? Wat zijn onze motieven?

Dat is voor God belangrijk. God is niet onder de indruk als we de goede dingen doen met de verkeerde motivatie.

Waarom ben ik vriendelijk naar anderen?

Waarom geef ik in de collecte of via de bank?

Waarom hef ik mijn handen op tijdens de aanbidding of juist niet?

Gaat het mij om God of om mijzelf? En klopt het wat ik denk?

Iemand zei: 'Voor wie jaloers is, zijn dingen ij als de lucht, sterkere bewijzen dan de bijbel zelf'.

In vs. 5 en 6 lezen we dat Kaïn woedend wordt; zijn blik werd donker. De HEER vroeg hem: 'Waarom ben je zo kwaad? Waarom kijk je zo donker?'

Dit is kenmerkend voor jaloezie. Het begint nooit met waaróp of op wie je jaloers wordt. Daar gaat een houding in je aan vooraf naar God, naar je Schepper !

Waarom geeft God me niet waar ik recht op heb?

Waarom geeft God me niet wat ik verdien?

Waarom geeft God me niet wat ik nodig heb?

Pas daarna richt Kaïns woede zich op Abel, een tastbaar en zichtbaar doelwit voor zijn ontevredenheid, irritatie en tenslotte zijn woede. Met andere woorden: ontevredenheid leidt tot jaloezie, jaloezie tot moord en moord tot de verwoesting van twee levens, dat van Abel en dat van Kaïn

De Here God gaat in gesprek met Kaïn. Vs. 6: 'Handel je goed, dan kun je toch iedereen recht in de ogen kijken?' Paulus zegt in zijn gesprek met stadhouder Felix: Ik tracht steeds mijn geweten zuiver te houden tegenover God en de mensen. Handel goed vanuit Gods normen en waarden. Check jezelf voor God en eventueel ook voor mensen en vergelijk jouw situatie dan niet met die van een ander.

Handel je slecht, dan ligt de zonde op de loer, begerig om jou in haar greep te krijgen. Handel slecht; dat is: niet naar Gods normen. En waarden en angst en onzekerheid krijgen de overhand in je leven, krijgen je in de greep.

En je gaat jouw situatie vergelijken met die van een ander en je voelt het leven aan als oneerlijk, het gaat met slechte mensen goed, je bent ontevreden.

En het hoeft niet gierend uit de hand te lopen, zoals met Kaïn. Als de Here God dit tegen Kaïn zegt, dan heeft de zonde Kaïn nog niet in haar greep gekregen, maar ligt wel op de loer. Hier wordt het beeld gebruikt van een wild dier, dat klaar ligt om toe te slaan. Het herte-jong dwaalt af van de moeder en ziet niet het grote gevaar.

Kaïn kan zich laten gaan en toestaan dat zijn gevoel van wrevel hem tot haat en kwaadaardigheid brengt, óf hij kan een andere weg kiezen: 'goed handelen'.

Hij kan zich vol wrok van God afkeren, ervan overtuigd dat hij het beter weet en niet God. Óf hij kan terugkeren, het gesprek met God aangaan, worstelen om het te begrijpen en om God te vertrouwen. Sterker zijn dan de kracht van het kwaad door de kracht van het geloof, zoals zijn broer Abel.

Hebr. 11: 4 zegt:

'Door het geloof had het offer, dat Abel aan God bracht, meer waarde dan dat van Kaïn'. Het is een belangrijk element in het verhaal, dat Kaïn God niet antwoordt, hij vindt dat niet interessant. Hij keert zich van God af, gaat naar Abel, nodigt hem uit voor een dodelijke wandeling door de akkers. Kaïn heeft niet de intentie om te proberen Gods wegen te begrijpen. Hij wil dat niet weten. Hij wil niet luisteren, met het vreselijke gevolg van dien.

De eerste stap om jaloezie aan te pakken is om weer terug te keren naar die God, die ons 'zo slecht' behandeld lijkt te hebben. Dat gaat in tegen onze intuïtie; immers, God heeft volgens ons het leven niet goed geordend.

Het is dan goed om te zien, dat niet alles gebeurt omdat God wil dat het gebeurt. De wereld om ons heen en in ons, is een complexe mengeling van goed en kwaad, van Gods oorspronkelijke ontwerp en de gevolgen van het kwaad dat deze wereld is binnengekomen. De eerste stap is dan om de wereld te gaan bekijken vanuit een ander perspectief, nl. Gods perspectief. God doet de dingen anders dan wij vaak verwachten.

De profeet Samuël realiseert zich dat wanneer hij een koning voor Israël moet kiezen en leert: 'Het gaat niet om wat de mens ziet; de mens kijkt naar het uiterlijk, maar de Heer kijkt naar het hart'.

De apostel Paulus maakt dat mee. Hij heeft geleden aan een lichamelijke kwaal en hij wilde er graag van verlost worden. Hij bidt daar intensief om en voelt dan dat God tegen hem zegt, dat deze zwakheid het middel is, waardoor Gods kracht door hem heen werkzaam zal zijn.

Dit is één van de belangrijkste christelijke manieren om om te gaan met jaloezie.

Zet vraagtekens bij het systeem van waarden, dat zegt, we moeten rijke, beroemde en mooie mensen benijden. Het vermogen om lief te hebben, om vriendschappen te bouwen en tevreden te zijn is veel waardevoller dan dit alles.

Paulus zegt in Fil. 4: 11-13: Ik heb geleerd om in alle omstandigheden voor mezelf te zorgen. Ik weet wat het is om in rijkdom te leven. Ik heb alles aan den lijve ondervonden: overvloed en honger, rijkdom en gebrek. Ik ben tegen alles bestand door Hem, die mij kracht geeft.

Geluk en tevredenheid zijn betrekkelijke zaken. Iemand kan gelukkiger zijn met oud brood, als hij koud en hongerig is, terwijl een ander diep ongelukkig kan zijn met zijn 3-gangen maaltijd in een leuk restaurant, als hij verteerd wordt door jaloezie op zijn buurman, die een 5-gangen maaltijd gebruikt in een exclusiever restaurant.

Het geheim van tevredenheid ligt daarin, dat we iets hebben wat onovertroffen is en niemand ons kan afnemen.

Verbonden zijn met God zoals Abel. In zijn offer gaf Abel zich helemaal aan God.

Hebr. 11: Over Abel wordt dan ook lovend gesproken, als over een rechtvaardige - God zelf liet zich prijzend uit over zijn gaven - en door zijn geloof klinkt zijn stem nog steeds, ook als is hij gestorven.

Amen